

TÅKERNS

www.takern.se

FÄLT-

STATION

Sidensvans

Gebbe Björkman

Informerar feb-08

Föreningen Tåkerns Fältstation är en sammanslutning av fauna och flora intresserade personer och har till ändamål att främja intresset för biologiska studier samt att verksamt deltaga i arbetet för naturskydd. Verksamheten stöds ekonomiskt av Tåkernfonden WWF.

Styrelsen

Ordförande: Bengt Andersson 0144 - 108 72
Åkerstigen 6 lago.andersson@telia.com
599 32 ÖDESHÖG

Vice ordf: Tommy Tyrberg tel 011-532 30
Kimstadvägen 37 tommy.tyrberg@norrkoping.mail.telia.com
610 20 KIMSTAD

Sekreterare: Lars Gezelius 070-325 12 88
Hornstäve, Fridensborg lars.gezelius@e.lst.se
590 76 VRETA KLOSTER

Kassör: Jan Henriksson 0142-138 63
Bondegatan 15 A janne.bittan@bredband.net
595 52 MJÖLBY

Ledamöter:

Anders Elf	Kim Arrio	Tommy Berg	Karl-Martin Axelsson
Svälinge	Himmelstalundsv. 43	Norra vägen 57	Sörgårdsgatan 9
592 92 VADSTENA	602 16 NORRKÖPING	596 33 ÖDESHÖG	586 46 LINKÖPING
0141 - 21 11 86	076 - 835 86 88	0144 - 104 71	070-393 66 29
lofstrand.elf@telia.com	swespy_kim@hotmail.com	tommyberg46@hotmail.com	karl-martin.axelsson @e.lst.se

Suppleanter:

Bengt Arhall	Ellen Hultman	Ruben Brage
Fornsjövägen 7	Rundelsgatan 5 A	Tröskaregatan 90
595 44 MJÖLBY	587 21 LINKÖPING	583 34 LINKÖPING
0142 - 184 20	070-377 65 99	013-15 87 42
bengt.arhall@telia.com	ellen.hultman@e.lst.se	070-345 21 17 mail@rubenbrage.se

Föreningsadress: Tåkerns Fältstation, Box 204, 595 22 MJÖLBY

Fältstation: Kvarnstugan, Ramstad, 599 93 ÖDESHÖG tel 0144-321 19

Postgironummer: 26 34 96 - 2

Logi och guidning: Platschefen 0144 - 321 19

Medlemsavgift: Avgiften för 2008 är 100 kr och inkluderar ett info och Vingspegelns Tåkernnummer.

Adress hemsida: **www.takern.se**

Tåkernobsar 2007

Lars Gezelius

Vi kan blicka tillbaka på ett intensivt fältstationsår under Linnéjubileumsåret 2007. Självaste Linné (alias Kjell Antonsson) besökte Tåkern i maj. Stationen var bemannad 174 dagar. Långliggande personal var Anders Olovsson, Janusz Stepniewski, Judit Maetos, Lars Gezelius och Erik Johnsson. Övriga som gjort omfattande insatser är Bengt Andersson, Anders Elf, Jan Henriksson, Magnus Swenson, Karl-Martin Axelsson, Christer Elderud, Lars Nilsson och Kim Arrio. Verksamhet och inventeringar har figurerat både i TV, radio och press. Året går till hävderna som det stora översvämningsåret under sommaren och att Länsstyrelsen/Naturvårdsverket fyrade av startskottet med Kungabesök för bygget av ett Naturum vid Glänås. Vintern blev över lag mild, försommaren varm, sommaren sval och mycket mycket blöt. Hösten var också relativt sval. Sjön var endast frusen under februari. Under året ringmärktes 2353 fåglar av 57 arter. Det låga antalet får skyllas på den regniga sommaren. Ett andfänge var igång ett par veckor under försommaren vilket gav fyra märkta gräsänder. 974 boungar märktes, bl.a. 123 skäggmesar och 155 skratmåsar. 19 dvärgbeckasiner märktes vid Glänås under hösten. Under året noterades enligt Svalan 203 arter vid sjön och här följer ett axplock av dem.

Doppingar-änder

Rördrom noterades från 4 mars - 20 oktober och 53 hannar höll revir. En **vit stork** sträckte norrut vid Glänås 20 maj. **Smådopping** observerades vid tre tillfällen under våren: två ex 31 mars och ett ex Glänås 11 resp. 29 april. Under sommaren- hösten gjordes 8 observationer av 1-13 ex 27 juli-30 september. De 13 fåglarna sågs vid Glänåstornet 26 september, högsta antal i övrigt var 3 ex. Enda vårobservationerna av **svarthakedopping** var två ex som sågs vid Glänås 25 april och ett ex 13 maj vid Hovtornet. Nästa observation gjordes 27 juli, en 1 K-fågel vid Holmen, vilket möjligen skulle kunna tyda på häckning vid sjön. Under hösten gjordes alla observationer vid Glänås, sex ex. 7 oktober, 1 ex. 10 oktober och 2 ex 14 oktober. 164 par **skäggdoppingar** häckade under året liksom **snatterand** 42 par, **skedand** 18 par och **årta** 13 par. En **smålom** och tre **storlommars** sågs vid Svälunge 25 maj. I övrigt kan nämnas en **klykstjärtad stormsvala** tillsammans med minst fyra **tretåiga måsar** efter stormen Per 15 januari samt en **svarthalsad dopping** 18 - 23 maj, samtliga på den tunga lokalen Hästholmens hamn i Vättern. Övriga simfåglar och tranor i Tåkern redovisas på sid 5-7.

Rovfåglar

18 november kunde minst 22 **havsörnar** konstateras vid sjön. Något av en osannolik siffra. **Kungsörnar** (2K, 3k+ och ad) noterades vid sex tillfällen januari - april samt ett ex 1 augusti. Flera observationer av **blåhök** och **fjällvråk** har gjorts under vinterhalvåret. **Stenfalk** observerades från januari till slutet av maj samt under september - november. **Tornfalk** sågs vid 42 tillfällen alla månader utom juni och juli. En till två **pilgrimsfalkar** observerades vid minst 22 tillfällen under året. Två par häckade på Omberg, fyra + en unge märktes i två bon. En **aftonfalk** höll till vid Heda 1-14 september. En **röda glada** sågs vid Glänås 20 maj. Årets inventering av häckande **bruna kärrhökar** slutade på 51 revir i Tåkern. En **ängshök** noterades 30 maj vid Stavlösa.

Höns-ugglor

18 par **tranor** bedöms ha häckat i sjön. Spelande **vaktel** har rapporterats från ca tio platser från maj till juni. Spelande **kornknarr** har hörts med två ex vid Alvastra påbyggnad 18 maj - 10 juni, ett ex Isberga 25-26 maj, ett ex Lövängsborg 25-29 maj, ett ex Erikslund, Strå 3-11 juni, samt vid Herrestad 6 juli och Kvarnstugan 4-5 augusti. I maj fanns tre revirhävdande **småfläckiga sumphöror**

runt sjön. **Storspov** har spelat på minst fem platser runt sjön. En **rödspov** noterades 18 april - 3 maj vid Glänås, 8-17 maj vid Sjötuna samt ett ex Svälinge 20 oktober. **Dubbelbeckasin** spelade med ett ex vid Lövängsborg 6 maj - 18 augusti. Under våren noterades **dvärgbeckasin** med ett ex Glänås 21 april och ett ex Åsby 24 april. Som mest rastade 74 **st. strandpipare** vid översvämningen vid Kälkestad 19 augusti. Under häckningstid noterades ett par **mindre strandpipare** på Sjötuna äng och 25 ex rastade vid Kälkestad 5 augusti. En av vårens mest anmärkningsvärda obsar var den flock om 17 **fjällpipare** som rastade vid Ramstad 20-21 maj. Hela 66 **kustsnäppor** rastade vid Kälkestad 26-28 juli. Där rastade också som mest 31 **spovsnäppor**, 10 **mosnäppor** och två **småsnäppor** 25 juli - 8 augusti. I maj rastade nio mosnäppor vid Sjötuna och därstädes även två småsnäppor 16 september. En **myrsnäppa** och en **sandlöpare** rastade vid Kälkestad 27 jul - 14 augusti. **Kärnsnäppor** rastade med som mest 39 ex. vid Kälkestad 26 juli samt 15 ex vid Sjötuna 16 september. En sen kärnsnäppa sågs vid Sjötuna 30 oktober. De första **dvärgmåsarna** (2 st) dök upp 13 maj. Två adulta fåglar fanns vid skrattnåskolonin Glänås 17 juni, men det blev ingen häckning i år. Som mest sågs nio fjolårsungarungar där 18 juni. Ca 1130 par **skrattnåsar** gick till häckning i sjön och omkring 800 ungar kom på vingarna. En **silltrut** noterades vid Glänås 11 april. **Skräntärna** noterades från 27 april - 21 augusti. Som mest dock endast 12 ex vid Tovören 29 juni. 138 par **fisktärnor** häckade i år med god framgång. 16 par **svarttärnor** gick till häckning utanför Furåsa udde men häckningen spolierades p.g.a. kraftiga vågor som sköljde in över den lilla gyttjeön 14 juni. 12 par sågs också 29 juni vid Tovören. Ett solitärt par av dessa hade en kläckt unge och kan omöjligt ha varit en omläggning av något av de 16 paren från Furåsa. **Jorduggla** noterades vid Kolsbro 23 april samt vid Svälinge 12 november och Åbylund 7 december. **Nattskärra** hördes spela vid Dags Mosse i maj/juni. Tre ex sågs där 11 augusti. Ett ex noterades vid renstad 23 maj. En **kungsfiskare** sågs vid Kolsbro 5-10 januari respektive Ramstadbron 11 juli och renstad kanal 27 juli. **Mindre hackspett** observerades på fem platser runt sjön under våren (i april/maj) vid Hov, Lövängsborg, Kvarnstugan, Svanshals udde och Svälinge. **Göktyta** noterades vid Kvarnstugan, Bankudden och Svälinge i maj.

Tättingar

Under hösten noterades några **forsärlor**; ett ex Kolsbro 10 september, tre ex Svälinge 25 september samt ett ex Glänås 10 oktober. En **skärpiplärka** flög förbi Svälinge 24 september. Endast en obs av **rödstrupig piplärka** gjordes och det var 2 ex Isberga 6 september. En obs av **blåhake** vardera under vår resp. höst; ett ex Glänås 21 maj och ett ex Svanshals udde 15 september. **Ringtrast** observerades med två ex Kvarnstugan 17 - 26 april, en hane Isberga 21 april, samt en hane Svälinge 26 april och ett ex Kolsbro 30 april. Vid Åbylund fanns återigen en **råkkoloni** om ca 80 par. Under vår och försommar noterades revirhävande **vassångare** på 13 platser. Arten ökar nu snabbt i sjön. Sju hanar kunde fångas och märkas med färgringar. Fyra bon påträffades och i ett kunde fem ungar märkas. **Gräshoppsångare** sjöng på ca 12 platser under försommaren. **Kärnsångaren** har varit något sparsam med endast omkring fem sjungande fåglar i Tåkerns närhet (inklusive Alvastra pålbyggnad). En sen **rörsångare** ringmärktes i Renstadvassen 14 oktober. Den bedömdes ha kläckts i slutet av september! **Trastsångaren** ökade ytterligare och hela 250 hanar höll revir i maj/juni (rejält Tåkernrekord). Under vintern finns endast smärre flockar av **skäggmesar** noterade i sjön, t.ex. ca 50 ex vid Svanshals-Glänås 5 januari, 20 ex Hov 30 januari och 20 - 25 ex i Renstad yttre i februari - april. Häckningen bedöms dock som god. 46 bon påträffades. **Pungmesen** uppträdde även detta år mycket fåtaligt; ett par (färgmärkta på annan lokal) byggde bo vid Renstad kanal i juni. I maj noterades enstaka fåglar vid Lövängsborg, Glänås och Svälinge. Även **rosenfinken** var sparsam med enstaka sjungande i maj. En **snösiska** sågs vid Kolsbro 7 januari. **Vinterhämplingar** sågs vid två tillfällen; 22 ex Svälinge 17 mars och 12 ex. Lövängsborg 4 april. Tre rapporter om **snösparvar** föreligger; 60 ex norr om sjön 12 februari, 18 ex vid Kumla 26 oktober samt ett ex Bankängen 24 oktober respektive Svälinge 12 november. **Lappsparv** noterades med ett ex Åbylund 5 oktober och ett ex Säby 17 oktober.

Rapportera dina Tåkernobsar på Svalan ! www.artportalen.se

Gås- och tranräkningar 2007

Lars Gezelius och Bengt Andersson

Under våren genomfördes fyra räkningar och under hösten nio. Mittmånadsräkningarna på hösten ingår i de av Wetlands International samordnade europeiska inventeringarna av gäss. Räkningemetodiken var densamma som tidigare år, dvs gässen räknades under morgonuppfloget från sju platser runt sjön. Räkningarna kompletterades med artbestämning av ovanligare arter på fälten senare samma dag eller dagen efter. Det mest anmärkningsvärda var väl att **grågäss** och **vitkindade gäss** uppträdde i rekordantal (precis som 2006). **Sädgässen** rastade i tämligen normala antal om man ser till den senaste 10-årsperioden. De första anlände i början av september. Årets enda obs av **fjällgäss** blev åtta ex. 27 oktober (Benny Ekberg, m.fl.). **Bläsgässen** uppträdde mycket sparsamt denna höst. **Spetsbergsgässen** hade dock en något högre topp med som mest 48 ex i början av november. Maxantalet för **kanadagås** blev lägre än de föregående höstarna. **Vitkindade gäss** rastade i rekordantal från mitten av oktober till början av november med upp till 500 ex. Under vintern noterades 7 januari 1000 kanadagäss, 30 grågäss, 85 sädgäss, en bläsgås och 12 vitkindade gäss. 1-2 ex av **tundrasädgås** *A. f. rossicus* noterades 24-27 mars. Under våren toppade sädgässen med 2590, grågässen med 1780, bläsgässen med 150!, spetsbergsgässen med 13 ex 17 mars. Tre obsar av **prutgås** föreligger; 28 maj, 27 oktober och 5 november. En **stripgås** noterades vid Åsby 24 april. **Tranorna** rastade återigen i höga antal vid Tåkern under hösten. Toppen blev 4700 ex. Rekordet är 5800 ex. i mitten av oktober 2006. Vårmax blev endast 470 ex 6 april.

Tabell. Antalet individer av olika gåsarter samt trana vid höstens räkningar.

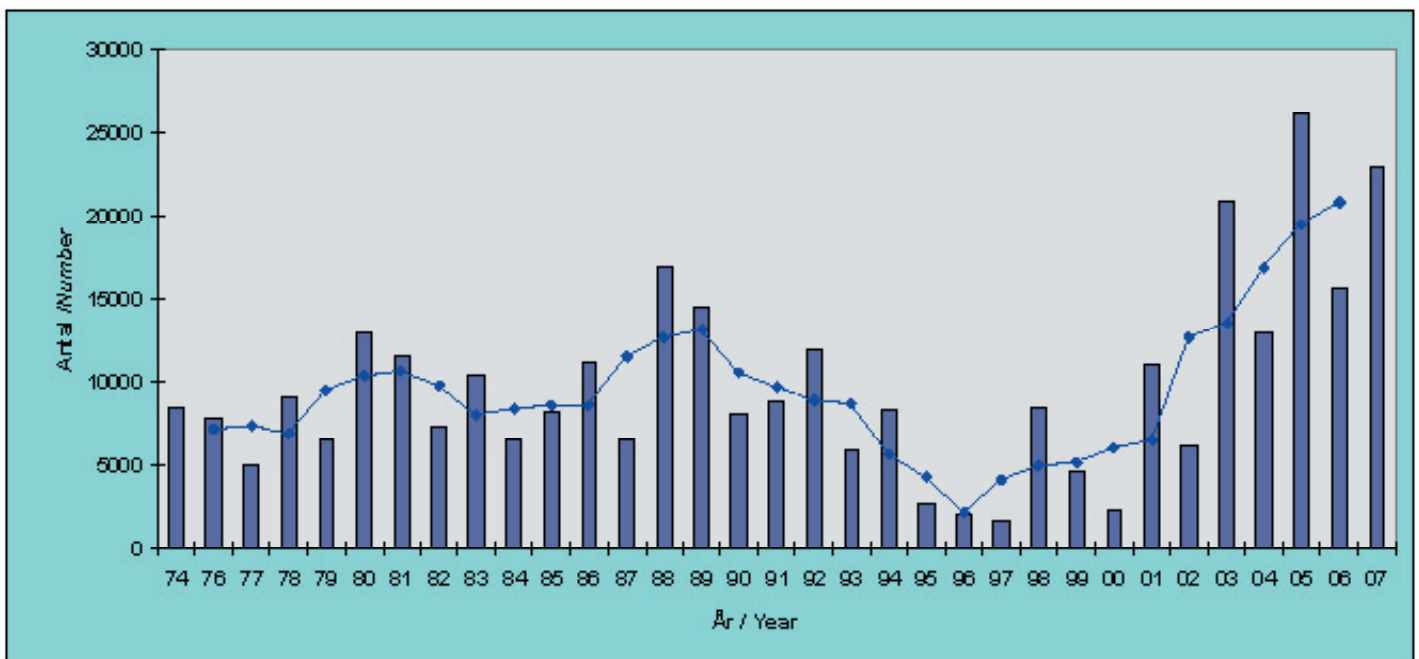
	18/8	8/9	15/9	29/9	13/10	27/10	3/11	10/11	18/11
Sädgås <i>Anser fabalis</i>	-	124	1200	900	9800	12100	9140	6980	1820
Grågås <i>Anser anser</i>	18100	13040	14900	11200	5300	960	40	6	
Bläsgås <i>Anser albifrons</i>	-	-	-	-	10	13	11	-	8
Spetsbergsgås <i>Anser brachyrhynchus</i>	-	2	-	1	11	24	48	-	17
Fjällgås <i>Anser erythropus</i>	-	-	-	-	-	8	-	-	
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	1300	1420	3000	1000	1100	800	1530	50	1000
Vitkindad gås <i>Branta leucopsis</i>	-	-	-	-	500	400	500	-	
Stripgås <i>Anser indicus</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	
Prutgås <i>Branta bernicla</i>	-	-	-	-	-	1	-	-	
Trana <i>Grus grus</i>	1900	2910	4200	4700	118	0	-	-	

Simfågelräkningar

Lars Gezelius

Under hösten genomfördes fyra simfågelräkningar. Räkningen i september var en del av de alleuropeiska räkningarna av simfåglar som samordnas av Wetlands International. En räkning som inte redovisas i tabellen genomfördes också 18 november. Väderbetingelserna var bra vid alla räkningstillfällena med god sikt och svaga vindar med undantag för augusti då det var hård SV-vind. Räkningsplatserna var i stort sett bemannade som tidigare år, d.v.s. Svanshals udde, Glänås, Sjötuna, Hov, Säbyviken, Svälinge, Åsby samt en paddeltur i Renstad yttre. Med undantag av augustiräkningen blev det relativt höga summor även denna höst. Det har ju varit höga summor generellt sedan 2005. En stor del av sjöns bottenyta var bevuxen av axslinga *Myriophyllum spicatum* och kransalgen rödsträfsse *Chara tomentosa*. Antalen var omkring två gånger högre än medelantalen för den senaste 10-års perioden och septembersumman (exklusive sothöns) var den näst högsta sedan räkningarna startade 1974. Antalen ökade också successivt under hösten för att toppa med drygt 30 000 ex i oktober. Möjligen kan de något lägre summorna i augusti förklaras av den hårda vinden som försvårade räknandet. Under senhösten uppträdde fisk- och småkrypsätare i rekordantal, se t.ex skäggdopping, storskarv, vigg och knipa. Simänderna låg generellt högt med bläsand och gräsand i topp. Noteras bör också rekordet på 490 stjärtänder i september. Bland dykänderna var det också höga antal av brunand och vigg. Vid samtliga räkningar var det höga antal obestämda änder som låg långt ute på sjön. Merparten av dessa var troligen brunand och bläsand. Knölsvanarna låg på en jämn och hög nivå hela hösten medan däremot sothönsen låg omkring medelantalet. 18 november räknades 2384 knölsvanar, 820 gräsänder och 181 knipor. Från vintern och våren 2007 kan nämnas att vid räkningen 7 januari konstaterades **knipa** 1000 !!, **salskrake** 250, **storskrake**

Totalt antal inräknade simfåglar, exklusive sothöns, i Tåkern under septemberräkningen 1974-2007. Linjen anger rullande treårsmedelvärde.

500, sothöna 200, sångsvan 80 och knölsvan 1300. Noteringen av knipa är förmodligen det högsta antal som räknats i sjön. I mars rastade en **amerikansk kricka** vid Sjötuna och Holmen 3-24 mars. Fem **mindre sångsvanar** sågs vid Glänås 27 mars samt ett ex där 3 april. 27 mars noterades 1100 **vigg** i sjön. I mitten av maj noterades drygt 30 **brunandshanar** vid Glänås respektive Tovören. Det är rimligt att anta att minst 100 par häckar i Tåkern. Från sommaren finns noteringar om 100 **brunänder** vid Tovören 3 juni, 1001 **knölsvanar** 4 juni och 1500 **gräsänder** vid Tovören. En **chilensk bäsand** noterades vid Glänås 12 juli. Den höll till i sjön under hela sommaren. En **rödhuvad dykand** sågs vid Glänås 7 juni och en **amerikansk bläsand** vid Svälänge 29 juni.

Tabell. Antal simfåglar vid höstens simfåglräkningar. Inom parentes anges medelantalet för de senaste 10 årens räkningar. Rekordsiffror markerad med stjärna.

	18/8	(97-07)	15/9	(97-06)	13/10	(97-06)
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	151	(156)	160	(138)	552*	(143)
Gråhakedopping <i>Podiceps grisegena</i>	0	(0)	0	(0)	0	(0)
Svarthakedopping <i>Podiceps auritus</i>	0	(0)	0	(0)	2	(0)
Smådopping <i>Tachybaptus ruficollis</i>	2	(1)	2	(0)	0	(1)
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	43	(447)	90	(384)	750*	(209)
Häger <i>Ardea cinerea</i>	32	(41)	6	(36)	34	(34)
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	1871	(1303)	2230	(1364)	2200	(1381)
Sångsvan <i>Cygnus cygnus</i>	1	(0)	4	(3)	40	(6)
Chilebläsand <i>Anas sibilatrix</i>	1	(0)	0	(0)	0	(0)
Gravand <i>Tadorna tadorna</i>	1	(2)	0	(1)	0	(2)
Bläsand <i>Anas penelope</i>	1352	(1003)	3340	(1593)	6800	(2574)
Snatterand <i>Anas strepera</i>	500	(239)	305	(275)	520	(270)
Kricka <i>Anas crecca</i>	1355	(936)	820	(1034)	330	(453)
Gräsand <i>Anas platyrhynchos</i>	2377	(1158)	1960	(726)	1700	(780)
Stjärtand <i>Anas acuta</i>	16	(9)	490*	(51)	38	(61)
Årta <i>Anas querquedula</i>	0	(2)	0	(0)	3	(0)
Skedand <i>Anas clypeata</i>	130	(36)	40	(29)	13	(34)
Brunand <i>Aythya ferina</i>	2412	(4532)	5400	(3718)	7300	(3245)
Vigg <i>Aythya fuligula</i>	866	(303)	1240*	(144)	1700*	(512)
Bergand <i>Aythya marila</i>	0	(1)	0	(0)	0	(0)
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	120*	(56)	80	(65)	570	(215)
Obest. änder	2500*	(762)	6600	(1046)	5400	(2098)
Salskrake <i>Mergus albellus</i>	8*	(1)	2	(1)	84	(41)
Småskrake <i>Mergus serrator</i>	0	(0)	4	(0)	0	(0)
Storskrake <i>Mergus merganser</i>	0	(3)	90	(67)	200	(236)
Obest skrak <i>Mergus sp.</i>	0	(0)	0	(0)	0	(0)
Sothöna <i>Fulica atra</i>	4722	(4303)	3700	(3763)	2150	(2828)
Rörhöna <i>Gallinula chloropus</i>	0	(0)	0	(0)	0	(0)
Summa:	18458	(15320)	26563	(14696)	30386	(15134)
% av medelvärdet		120 %		181 %		201 %

Stöd Engure fågelstation i Lettland

Enguresjön ligger nära kusten vid Rigabukten och är Tåkerns "vänsjö". Den liknar Tåkern med stora vassområden och kransalger bland undervattensväxterna. Verksamheten vid Engure drivs av Biologiska institutet och är inriktad på populationsekologi hos framförallt änder och skrattmå. Engurestationen lever på knappa resurser och framtiden är oviss.

I fjol gick tyvärr inget bidrag ut men vi siktar på 2008. På tio år har utdelningen blivit drygt 20 000 kr till verksamheten där.

15 000 kr av summan kommer från enskilda donatorer, vilket vi tackar så mycket för.

Bidraget går och kommer att gå till den löpande verksamheten samt till utrustning som kan behövas vid Engure. Det särskilda kontot är nedlagt. Valfritt belopp kan betalas in på föreningens ordinarie postgirokonto. Märk talongen Engure.

Kallelse till årsmöte

Tåkerns Fältstation håller årsmöte torsdagen den **13 mars 2008 kl. 18.30**. Platsen är Hembygdsgården vid Svartån i centrala Mjölby (mittemot vandrarhemmet). Efter årsmötesförhandlingarna blir det ett föredrag om pilfinkens liv av författaren och ornitologen Göran Bergengren. Fika med smörgåstårta utlovas.

Välkommen !

Vårens gäs- och tranräkningar

Vi drar igång räknandet av rastande gäss och tranor i mars igen. Våren och gässen har ju redan kommit så det kanske blir svår att hitta någon markant topp i antalet rastande sädgäss. Tranorna är troligen mer enligt "tidtabell och vi bör hitta en topp i slutet av mars. Räkningsdagarna är preliminärt 15, 24 och 29 mars, samt 5 april.

Anmälan till Bengt Andersson, 0144-108 72
eller Lars Gezelius 070-325 12 88